

عقرب گزیدگی

تیمہ کنندہ	فاطمہ ازیدی کارشناس پرستاری
سال تیمہ	بهار ۱۴۰۱
تائید کنندہ	دکتر مریم عبدالمجید پور مختص طب اور رانس
منبع	مصور نظری، علی بنی برسی اپیدمیولوژیک عقرب گزیدگی در شهرستان کارون طی سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۹، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران ۱۳۹۵ URL: http://jmums.mazums.ac.ir/article.18381fa.html URL: http://jmums.mazums.ac.ir/article.18381fa.html

عقرب جاننداری است که در تمام دنیا یافت می شود. این جاندار معمولاً در اطراف خانه ها و در محل های خلوت و زیر وسایل چوبی مخفی و شب ها برای شکار از محل اختفا خارج می شود. این جاندار حالت تهاجمی نداشته و ترجیح می دهد فرار کند تا این که نیش بزند.

بر روی کره زمین، حدود ۲۰۰ گونه عقرب یافت شده است که از این تعداد ۲۰ گونه عقرب زهری خطرناک و سمی دارند. کشنده ترین عقرب جهان، لقب عقرب قرمز هندی است که در کشور هند سالانه چندین نفر را به کام مرگ می کشاند. برای اینکه بتوانید با عقرب گزیدگی مقابله کنید و روش های درمان پس از نیش را هم بدانید، باید ابتدا انواع گونه های عقربی که در ایران وجود دارد بشناسید. دو گونه عقرب بومی ایران به نام های ایرانوس و خوزستانوس به نام عقرب های ایرانی به ثبت رسیده اند اما این دو عقرب جزو عقرب های خطرناک ما به حساب نمی آیند. در کل در ایران ۳ گونه عقرب خطرناک دیده شده است:

عقرب زرد کوچک یا عقرب “همی سکوریپوس لپتوروس”؛ به این نوع کژدم در استان خوزستان و در بین مردم جنوبی کشورمان “گادیم” گفته می شود. گادیم در جنوب و جنوب غربی ایران زندگی کرده و سم خطرناکی دارند.

گونه ای دیگر به نام “کمپسوبوتوس ماتیهزنی” که بسیار شبیه به عقرب گاردیم است. یعنی اندازه ای بسیار کوچک و بدنی باریک به رنگ زرد و آجری دارد. این گونه نیز بسیار خطرناک است. زهر این نوع عقرب بر روی گلبول های قرمز خون تاثیر داشته و گلبول ها را تخریب می کند. محل زندگی آن نیز بیشتر در استان خوزستان است.

عقرب سیاهیا قهوه ای با نام علمی “آندرکتونوس کراسیکودا” بوده و بسیار درشت تر از دو عقرب قبلی است.

عقرب گزیدگی و انواع عقرب

بنابراین بعد از شناخت ۳ گونه خطرناکی که در ایران زندگی می کنند، در صورتی که با آن ها روبرو شدید، می توانید خصوصیات ظاهری آن ها را دیده و نوع عقرب گزیدگی را مشخص کنید. برای درمان عقرب گزیدگی شناسایی نوع عقرب، بسیار اهمیت دارد.

یکی از موضوعات جالب در مورد عقرب ها توانایی بالای آن ها در مقابل اشعه رادیواکتیو است. در واقع بمب اتمی هیچ تاثیری بر روی عقرب ها نگذاشته و به راحتی جان سالم به در می برند. این موجود شگفت انگیز برای انسان خطرناک محسوب شده و باید مراقب عقرب گزیدگی بود. هنوز نمی دانند که یک عقرب در حال مرگ تا چند دقیقه پس از مرگ می تواند همچنان گزش را داشته باشد و خطرناک باشد.

خوشبختانه این بندپا کمی صرفه جو و محتاط است و در صورت نیش زدن تمام سم خود را وارد بدن میزبان خود نمی کند. بار اول برای تهدید دشمن خود تنها آنزیم تزریق می کند و اگر احساس خطر بیشتری کند اقدام به تخلیه سم خود می نماید. عقرب هایی که در مناطق خشک تر و کم آب تر زندگی می کنند، سم خطرناک تری دارند. چرا که غلظت سم آن ها بیشتر از دیگر عقرب هاست.

علائم عقرب گزیدگی

اغلب کسانی که با عقرب تماس داشته و نیش زده شده اند، در محل گزش احساس تورم و دردی شدید را تجربه می کنند. در بعضی از موارد ممکن است که متوجه عقرب گزیدگی بشوید اما درد و تورم یا قرمزی در اطراف ناحیه گزیده شده مشاهده نکنید. حتی در این مواقع نیز به پزشک مراجعه کنید، چرا که علائم ثانویه می تواند خطرناک باشد. علائم عقرب زدگی شامل تشنج در لحظه های آخر، راه رفتن های نامتعادل، آبریزش مخاط دهان، انقباضات ماهیچه ای، درد شکمی و مشکلات تنفسی، حساسیت شدید پوستی و بی قراری است.

ابتدا کدام یک از علائم ظاهر می شود:

ابتدا در ناحیه گزیده شده احساس تورم و درد و التهاب دارید. سوزش و کرختی از دیگر علائم آن است. علائمی که در بالا ذکر شد خیلی کم پیش می آید که شدید رخ دهد. این علائم بسیار خفیف بوده و با زدن سرم از بین می روند. همچنین بیشتر علائم تنها در ناحیه گزیده شده دیده می شود.

اگر عقرب جزو عقرب های کشنده باشد و زهر زیادی را به فرد تزریق کرده باشد علائم همانند بند آمدن زبان، مشکل در غذا خوردن، سفید شدن چشم، تنگی نفس، تاری دید، خستگی و کرختی در بدن و در نهایت حمله صرع را تجربه خواهد کرد. تمام علائمی که نام برده شد، همه اورژانسی بوده و باید سریع فرد گزیده شده را به بیمارستان منتقل کنید. در واقع در صورت مشاهده عقرب گزیدگی سعی کنید تا فرد را به نزدیک ترین بیمارستان و درمانگاه برسانید تا اقدامات لازم برای گرفتن پادزهر بر روی فرد انجام شود.

اقدامات لازمه

اولین اقدام شما این است که محل گزیدگی را با آب و صابون بشوید. اگر عقرب شما جزو آن دسته از عقرب های خطرناکی که در بالا نام برده شد، نیست و یا کوچک و بچه عقرب بود، به هیچ عنوان نترسید. چرا که بسیاری از عقرب گزیدگی ها در خانه درمان می شوند. یادتان باشد که مشخصات عقربی که شما را نیش زده است را بردارید یا از او عکس بگیرید. در بعضی از مواقع می گویند که عقرب را کشته و با خود به درمانگاه ببرید که این روش را در دنیای امروز به شما پیشنهاد نمی دهیم. در هر حال عقرب موجودی زنده است که تنها احساس خطر کرده و شما باعث ایجاد چنین احساسی در عقرب شده اید، بنابراین بی دلیل جان او را نگیرید. تنها از او عکس گرفته تا بتوانید نوع عقرب گزیدگی را به افراد بیمارستان نشان دهید.

هر چند محل گزش بسیار اهمیت دارد و اولویت ها را تغییر می دهد با این وجود روند به این صورت است که پس از شستشو، هر چه زیورآلات دارید، در بیاورید. کمپرس سرد بر روی محل گزش بگذارید. ۱۰ دقیقه کمپرس را بگذارید و برای ۱۰ دقیقه بعدی به آن استراحت دهید.

اگر درد شدید است می توانید از قرص هایی همانند استامینوفن استفاده کنید. به هیچ عنوان از آسپرین و ایبوپروفن استفاده نکنید. چرا که ممکن است علائم را بیشتر کنند.

هشدار

- ✓ هیچ آنتی بیوتیکی استفاده نکنید.
- ✓ زخم را به هیچ عنوان دستکاری نکنید.
- ✓ به هیچ عنوان سعی نکنید که زهر را با دهان و مکش از محل عقرب گزیدگی بیرون بیاورید. این کار تنها دهان و لب های شما

را آلوده به زهر کرده و سم را وارد بدن شما می کند. در نتیجه ۲ بیمار خواهید داشت.

✓ اگر افراد سالخورده یا کودکان دچار عقرب گزیدگی شده اند، سریعاً او را به بیمارستان برسانید تا اقدامات لازم برای سرم زدن و درمان گزیدگی را شروع کنند. عمل کمپرس سرد را تا رسیدن به بیمارستان ادامه دهید.

✓ پس از تزریق پادزهر پس از ۴ ساعت علائم از بین رفته و فرد به حالت عادی بر می گردد. برای کودکان و افراد خاص، بهتر است که حدود ۲۴ ساعت تحت مراقب باشند.

اقدامات پیشگیرانه

قبل از اینکه وارد محل خواب خود، مخصوصاً در خانه ها و اقامتگاه های بومی شوید، اطراف ورودی ها را بررسی کنید. اتاق خواب خود را به دقت بررسی و نگاه کنید تا حشره ای در آن نباشد.

لباس های خود را قبل از پوشیدن حتماً بتکانید.

کفش ها را درون اتاق، چادر یا محل خوابتان بگذارید. قبل از پوشیدن کفش ها آن ها را بتکانید و درونشان را بررسی کنید.

عقرب ها در زیر نور یو وی می درخشند. برای راحت تر پیدا کردن آن ها می توانید از لامپ های یو وی استفاده کنید.

اگر عقربی را بر روی بدن خود حس کردید، فوراً آن را از روی بدن خود پرت کنید و عقرب را به زمین بیاندازید.

همچنین قبل از خواب به دور محلی که می خوابید یا دور چادر مسافرتی با فاصله نیم متری و به صورت دایره ای گازوئیل، بنزین و نفت بریزید. بوی این مواد عقرب ها را فراری می دهد. همچنین پودر بچه نیز به دلیل موادی که در آن به کار رفته همین کارکرد را دارد.